

## POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. K.

przeciwko "I." s.c. w D.

o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 września 2014 r.,

zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O.

z dnia 16 grudnia 2013 r., sygn. akt IV Pa (...),

**1) uchyla zaskarżony wyrok w części obejmującej rozstrzygnięcie o roszczeniu o zapłatę ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy w kwocie 3174,75 (trzy tysiące sto siedemdziesiąt cztery i 75/100) złotych i w tej części umarza postępowanie,**

**2) oddala zażalenie w pozostałym zakresie,**

**3) zasądza od powoda na rzecz pozwanych kwotę 200 (dwieście) złotych tytułem kosztów pomocy prawnej w postępowaniu zażaleniowym.**

## UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2013 r. zasądził od pozwanych D. i L. K. wspólników „I.” s.c. w D. solidarnie na rzecz powoda J. K. kwotę 17.230,14 zł tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych (pkt I) oraz kwotę 4000,00 zł tytułem ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy (pkt II) i oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt III), a nadto nakazał ściągnąć od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa kwotę 1.291,24 zł tytułem kosztów sądowych (pkt IV), nakazał ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa kwotę 987,24 zł tytułem częściowego zwrotu wydatków (pkt V) oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanych kwotę 1134,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt VI).

Powyższy wyrok został zaskarżony apelacją, zarówno przez stronę powodową, jak i pozwaną. Powód zaskarżył go co do punktu III, V i VI, natomiast pozwani wnieśli apelację co do punktu I wyroku, w zakresie zasądzenia na rzecz powoda 17.230,14 zł tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, co do punktu II wyroku, w części dotyczącej zasądzenia na rzecz powoda kwoty przekraczającej 3.174,75 zł tytułem ekwiwalentu za urlop, oraz co do punktu IV, V i VI dotyczących kosztów procesu.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. wyrokiem z dnia 16 grudnia 2013 r. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego z dnia 23 sierpnia 2013 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Pozwani D. K. i L. K. wnieśli do Sądu Najwyższego zażalenie na wyrok Sądu Okręgowego w O. z dnia 16 grudnia 2013 r. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili naruszenie przepisów postępowania cywilnego, tj. art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 3 k.p.c., przez niewłaściwe zastosowanie, polegające na uchyleniu zaskarżonego wyroku w całości, pomimo tego, iż wyrok został zaskarżony jedynie w części, co w konsekwencji doprowadziło do wydania nieważnego orzeczenia.

Powołując się na ten zarzut, pozwani wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w

O., a także o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia podniesiono, że wprowadzie w samej sentencji zaskarżonego wyroku nie wskazuje się, czy wyrok Sądu pierwszej instancji został uchylony w części, czy w całości, jednakże, skoro Sąd Okręgowy nie wskazał wyraźnie, że uchyla wyrok w części, to należy przyjąć, iż został on uchylony w całości.

Żalący się przypomnieli równocześnie treść art. 378 § 1 k.p.c. oraz podnieśli, że jak wynika z przytoczonej normy prawnej, sąd nie może orzekać w stosunku do tej części wyroku sądu pierwszej instancji, która nie została zaskarżona i stała się prawomocna. Zdaniem żalących się, orzekanie przez sąd drugiej instancji w zakresie, w którym wyrok sądu pierwszej instancji pod względem przedmiotowym lub podmiotowym nie został zaskarżony i stał się prawomocny, wywołuje zaś taki skutek, jaki występuje przy orzekaniu w sprawie prawomocnie osądzonej (art. 379 § 3 k.p.c.), to jest powoduje nieważność postępowania apelacyjnego.

Żalący się podkreślili równocześnie, że wyrok Sądu Rejonowego w O. „nie został zaskarżony w punkcie II co do kwoty 825,25 zł. Kwota ta obejmowała zasądzony przez Sąd Rejonowy ekwiwalent pieniężny za urlop. Powód żądał bowiem ekwiwalentu w kwocie 4 000,00 zł. i taka kwota została zasądzona przez Sąd Rejonowy. Pozwany zaskarżył tę kwotę jedynie w części obejmującej 3 174,75 zł. Tym samym w pozostałej części wyrok uprawomocnił się”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie należy uznać za częściowo uzasadnione.

W drodze nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381), która weszła w życie z dniem 3 maja 2012 r., został dodany art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c., w którym wprowadzono możliwość zaskarżenia zażaleniem do Sądu Najwyższego orzeczenia sądu drugiej instancji uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania. Na podstawie art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. nie jest natomiast dopuszczalne zażalenie do Sądu Najwyższego na orzeczenie sądu drugiej instancji uchylające zaskarżony wyrok i odrzucające pozew lub umarzające postępowanie, ponieważ

postanowienia te, stosownie do art. 398<sup>1</sup> § 1 k.p.c., są zaskarżalne skargą kasacyjną.

Zgodnie z ugruntowującym się od czasu wejścia w życie art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. stanowiskiem Sądu Najwyższego, orzeczenie kasatoryjne może zostać wydane jedynie w sytuacji wystąpienia przesłanek wymienionych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c., to jest w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji i zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością, oraz w sytuacji, gdy materiał procesowy, jakim dysponował w chwili wyrokowania Sąd odwoławczy, istotnie wskazywał na to, że w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie rozpoznano istoty sprawy albo że wydanie wyroku kończącego spór wymagałoby przeprowadzenia przez Sąd odwoławczy postępowania dowodowego w całości. Dlatego przedmiotem oceny w postępowaniu wywołanym zażaleniem z art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. są wyłącznie te trzy kwestie wynikające z regulacji zawartej w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 listopada 2012 r., III CZ 83/12, LEX nr 1293783, z dnia 26 listopada 2012 r., III SZ 3/12 oraz z dnia 25 stycznia 2013 r., I PZ 28/12, LEX nr 1299177).

Akceptując ten pogląd co do zasady, Sąd Najwyższy w obecnym składzie zauważa jednak, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy żalący się nie formułują zarzutów wprost odwołujących się do naruszenia art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a w szczególności nie zarzucają nieprawidłowego przyjęcia przez Sąd drugiej instancji nieważności postępowania Sądu pierwszej instancji, nierozpoznania przez ten Sąd istoty sprawy, czy też niesłusznego uznania przez Sąd Okręgowy, że wydanie wyroku kończącego spór wymagałoby przeprowadzenia przez Sąd odwoławczy postępowania dowodowego w całości, lecz zarzucają naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 3 k.p.c. Jest to zatem szczególna sytuacja, która w przypadku potwierdzenia zasadności tych zarzutów musiałaby prowadzić do uznania, iż Sąd drugiej instancji orzekał w warunkach nieważności postępowania.

Mimo to Sąd Najwyższy jest zdania, iż tak sformułowany zarzut może być oceniany w ramach instytucji zażalenia przewidzianej w art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. Zajmując takie stanowisko Sąd Najwyższy uznaje bowiem, że zgodnie z art. 378 § 1 *in fine* k.p.c. w związku z art. 398<sup>21</sup> k.p.c. i art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c. nieważność

postępowania winien brać pod uwagę z urzędu także w postępowaniu zażaleniowym. Stwierdzenie w tym postępowaniu nieważności postępowania powinno z kolei powodować usunięcie z obrotu prawnego orzeczenia dotkniętego tą wadą. Ponadto podkreślenia wymaga, że wyrok kasatoryjny Sądu drugiej instancji z całą pewnością nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną, skoro w myśl art. 398<sup>1</sup> § 1 k.p.c. skarga kasacyjna może być wniesiona wyłącznie od wyroku oraz od wymienionych w tym przepisie postanowień kończących postępowanie w sprawie. Jak się więc zdaje, jedynym środkiem zaskarżenia, którym mogą dysponować strony w przypadku wydania przez Sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego dotkniętego nieważnością postępowania jest właśnie zażalenie, o którym mowa w art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c., nie określającym przecież żadnych dodatkowych warunków poza tym, iż zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje w razie uchylecia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Wypada też zauważyć, iż ocena, czy wyrok kasatoryjny został wydany w warunkach nieważności postępowania, jest bez wątpienia kwestią natury procesowej, a więc z całą pewnością nie dotyczy prawidłowości zastosowania przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa materialnego. Pozostaje zatem w zgodzie z celem zażalenia uregulowanego w art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, LEX nr 1238136). Co wymaga jednak szczególnego podkreślenia, art. 386 § 4 k.p.c. przewiduje, że poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony (apelacją) wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Jeśli zatem sąd drugiej instancji uchyli zaskarżony apelacją wyrok i przekaże sprawę do ponownego rozpoznania mimo niewystąpienia żadnej z przesłanek wymienionych w art. 386 § 4 k.p.c., to bez wątpienia narusza ten przepis. Taka sytuacja z całą pewnością będzie natomiast zachodzić, gdy dojdzie do uchylecia wyroku (jego części), który nie został objęty apelacją żadnej ze stron postępowania, w związku z czym uprawomocnił się. Wówczas należy przyjąć, że wyrok ten został wydany z

naruszeniem art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 3 k.p.c. oraz w związku z art. 386 § 4 k.p.c.

Reasumując ten wątek rozważań, Sąd Najwyższy stoi zatem na stanowisku, że zakresem przedmiotowym art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. objęta jest także sytuacja, w której podstawę zażalenia stanowi zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 3 k.p.c., polegającego na uchyleniu przez Sąd drugiej instancji niezaskarżonej przez strony części wyroku i przekazaniu sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania, ponieważ takie orzeczenie narusza również art. 386 § 4 k.p.c.

Uwzględniając powyższe rozważania, Sąd Najwyższy stwierdza, że w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy Sądu Rejonowego z dnia 23 sierpnia 2013 r. został zaskarżony apelacją zarówno przez stronę powodową, jak i pozwaną, przy czym powód zaskarżył go co do punktu III, V i VI, natomiast pozwani wnieśli apelację co do punktu I wyroku, w zakresie zasądzenia na rzecz powoda kwoty 17.230,14 zł tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, co do punktu II wyroku, w części dotyczącej zasądzenia na rzecz powoda kwoty przekraczającej 3.174,75 zł tytułem ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, a także co do punktu IV, V i VI, dotyczących kosztów procesu.

Oznacza to, że Sąd Okręgowy, nie zaznaczając w jakim zakresie uchyla wyrok Sądu pierwszej instancji, istotnie pominął, że orzeczenie to w części dotyczącej zasądzenia ekwiwalentu do kwoty 3.174,75 zł uprawomocniło się, skoro strony nie objęły go granicami apelacji. Jedynie na marginesie Sąd Najwyższy zauważył, że w uzasadnieniu zażalenia błędnie stwierdzono, że wyrok Sądu Rejonowego „nie został zaskarżony w pkt. II co do kwoty 825,25 zł” i „pozwany zaskarżył tę kwotę jedynie w części obejmującej 3174,75 zł”. Niemniej na podstawie całego kontekstu zarzutów zażalenia, jak i treści samej apelacji oczywiste jest, że strona pozwana skarżyła zasądzenie ekwiwalentu za urlop jedynie ponad kwotę 3.174,75 złotych i dlatego podnosiła, że do wysokości tej sumy wyrok Sądu Rejonowego uprawomocnił się.

Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c., Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, w granicach zaskarżenia bierze jednak pod uwagę nieważność postępowania. Z treści tego przepisu wynika, że sąd drugiej instancji ma obowiązek

rozpoznania sprawy jedynie w takim zakresie, w jakim nastąpiło zaskarżenie apelacją wyroku sądu pierwszej instancji, co jest zgodne z założeniem, iż o zakresie rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy decyduje skarżący. To skarżący swoją wolą, zgodnie z zasadą dyspozycyjności, przez oznaczenie wyroku, od którego wnosi apelację, i wskazanie, czy zaskarża go w całości, czy w części, autonomicznie i suwerennie określa granice żądanej ochrony. Zaskarżenie całego wyroku zapobiega jego uprawomocnieniu się, zaskarżenie tylko częściowe powoduje natomiast, że dochodzi - chyba że przeciwna strona również złoży w określonym zakresie apelację - do uprawomocnienia się części niezaskarżonej. W wypadku, gdy dochodzi do częściowego zaskarżenia orzeczenia, pod względem podmiotowym lub przedmiotowym, sąd drugiej instancji kontroluje więc orzeczenie sądu pierwszej instancji i postępowanie przed nim jedynie w takiej części, w jakiej doszło do zaskarżenia. W pozostałym zakresie orzeczenie staje się prawomocne (art. 363 § 1 i 3 k.p.c.), chyba że objęte zostało apelacją wniesioną przez inny podmiot (co w przedmiotowej sprawie nie miało miejsca), albo zachodzą wyjątki przewidziane ustawą (art. 378 § 2 k.p.c. w związku z art. 363 § 3 k.p.c., co również w okolicznościach tej sprawy nie zachodziło). Uprawomocnienie się części wyroku wywiera zaś skutki nie tylko w zakresie sytuacji prawnej (procesowej) stron w dalszym biegu postępowania, toczącym się w następstwie apelacji, ale również w odniesieniu do sądu. W myśl art. 365 § 1 k.p.c. prawomocne orzeczenie, a siłą rzeczy i jego część, wiąże bowiem tak strony, jak i sądy.

W judykaturze dominuje zasługujący na aprobatę pogląd, że orzekanie przez sąd drugiej instancji w zakresie, w którym wyrok sądu pierwszej instancji pod względem przedmiotowym lub podmiotowym nie został zaskarżony i stał się prawomocny, wywołuje taki skutek, jaki występuje przy orzekaniu w sprawie prawomocnie osądzonej (art. 379 pkt 3 k.p.c.), tj. powoduje nieważność postępowania apelacyjnego (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2003 r., I PK 67/02, OSNP 2004 nr 14, poz. 240; z dnia 13 października 2010 r., II UZ 107/10, LEX nr 737387, z dnia 6 sierpnia 1936 r., C II 669/36, Zb. Orz. 1937, poz. 73 i z dnia 18 marca 1938 r., C II 2649/37, Zb. Orz 1939, poz. 119 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2004 r., III PK 7/04, OSNP 2005 nr 2, poz. 21). Skutek ten występuje wtedy, gdy sąd drugiej instancji, przekraczając granice

zaskarżenia, wydał zarówno wyrok reformatoryjny, jak i kasatoryjny, co oczywiście wchodzi w rachubę tylko w wypadku uwzględnienia apelacji.

W przedmiotowej sprawie, co już wcześniej zostało podniesione, doszło do sytuacji, w której Sąd Okręgowy, nie zaznaczając w jakim zakresie uchyła wyrok zaskarżony apelacjami obu stron postępowania, orzekł poza granicami tych apelacji (art. 378 § 1 k.p.c. *a contrario*), pomijając przy tym, że orzeczenie Sądu Rejonowego w części zasądzającej ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy w kwocie 3.174,75 zł, wobec niezaskarżenia go w tej części przez żadną ze stron, uprawomocniło się. Oznacza to, że Sąd orzekał w warunkach nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 3 k.p.c.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>15</sup> § 1 k.p.c. w związku z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c., art. 398<sup>21</sup> k.p.c., art. 386 § 3 k.p.c. i art. 355 § 1 k.p.c. uchylił zatem zaskarżony wyrok w części obejmującej rozstrzygnięcie o roszczeniu o zapłatę ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy w kwocie 3.174,75 zł i w tej części umorzył postępowanie, gdyż wydanie przez Sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego w omawianym zakresie było niedopuszczalne.

Pomimo tego, że żalący się zaskarżają wyrok Sądu Okręgowego z dnia 16 grudnia 2013 r. i wnoszą o jego uchylenie w całości (zażalenie nie wskazuje bowiem zakresu zaskarżenia i uchylenia), zarzuty sformułowane przez nich w zażaleniu oraz w uzasadnieniu tego zażalenia nie dotyczą innych kwestii niż wyżej opisane. W szczególności nie podważają zgodności z prawem i zasadności uchylenia przez Sąd Okręgowy pozostałej części wyroku Sądu pierwszej instancji. Dlatego też zgodnie z art. 398<sup>14</sup> k.p.c. w związku z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy w oddalił zażalenie w pozostałym zakresie.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 12 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.



